

ד"ר סאמי מיעארי, אוניברסיטת תל-אביב והמכון הישראלי לדמוקרטיה.

מה הבעיה של בתי הספר במגזר הערבי?

<http://www.themarker.com/opinion/1.2719625>

בדירוגי אחוזי הזכאות לבגרות בשנים האחרונות, בלט הכפר הדרוזי בית ג'ן שבו שיעורי הזכאות לבגרות היו למעלה מ-94%. עם זאת, מרבית היישובים מהמגזר הלא יהודי נמצאים בתחתית הרשימה. אין ספק, כי המגזר הלא יהודי כולו, סובל מפגיגור אדיר בכל הנוגע להשכלה ובכלל ברמת מערכת החינוך ונשאלת השאלה- מהם הגורמים לכך ואיך מתמודדים עם הכשל הזה? הוא פיגוע ארוך טווח ל מרקם החברתי הישראלי כולו.

התשובה כמובן מורכבת ממרכיבים סוציו- אקונומיים, תשתיות וכספים שחסרים, אך על חסמים אלו התגברו בבית ג'ן ובמקומות נוספים, ומה מבדיל ביניהם לבין המתרחש ברוב היישובים והכפרים הערבים?

התשובה מתחילה בראש ובראשונה בנושא הליכי השיבוץ והמינן וי של מנהלים ומורים. המגזר הערבי, סובל מאינפלציה של מורים שנובעת מהשכר, משעות העבודה הנוחות יחסית לנשים ולא פחות מכך, מההסללה בעידוד המדינה ללימודי הוראה במגזר הערבי שהחלה בשנות השבעים עם הקמת המכללה למורים בחיפה שקלטה אקדמאיים דוברי ערבית רבים שלא מצאו תעסוקה במקצועות המדעיים או תם למדו והכשירה אותם להוראה והמשיכה בפתירתה של המכללה להוראה בסחנין לפני כעשור, שבה מוכשרים מדי שנה אלפי מורים. כך, על פי נתונים שאסף מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ברשויות הערביות ישנם נכון לשנת 2007 בין 7,000-12,000 מורים, שאינם עובדים בהוראה ויש להניח כי מספר זה טפח מאז. במקום להתמודד עם הבעיה, ממשיכה המדינה לאפשר הכשרה המונית של מורים במכללות הייעודיות למגזר הערבי. מצב זה, אמנם מביא להתפתחות אחת חיובית- יציאת מורים ערבים ללמד בבתי ספר יהודיים בהם ישנו מחסור, אך טומן בחובו כשלים חמורים. מעבר לאותם מורים המשובצים בבתי הספר הקרובים למקום מגוריהם, יוצאים מורים רבים ללמד ביישובים מרוחקים וחלק מהמורים מהצפון, אף מרחיקים עד לרשויות הבדואיות בדרום. בנוסף, בשל ריבוי המסגרות, תנאי הסף לקבלה בחלק מהמוסדות כה נמוכים שמורים שלעיתים בק ושי צלחו את מבחני הבגרות מתקבלים ללימודים ומסיימים את ההכשרה בהצלחה. התוצאה של מצב זה המשתלבת עם התרבות השלטונית הרווחת בחלק מהרשויות הערביות, היא ריבוי תופעות של שחיתות והורדת הסטנדרט של רמת ההוראה. נכון להיום, ראשי המועצות, עסקנים מפלגתיים וראשי המולות, מעורבים עד צוואר בוועדות הקובעות את שיבוץ המנהלים והמורים.

על מנת להתמודד עם בעיות אלו, לא צריך עוד כסף ולא לחפש את הפתרון בלימודי עברית, אלא בעיקר להכיר במציאות ולהתמודד איתה בעזרת הפיכת מנגנוני המינוי והשיבוץ למקצועיים, שקופים ונתונים לביקורת.

יש להוציא את ראשי המועצות ובעלי האינטרסים מוועדות השיבוץ של המורים ולהפוך ועדות אלו לוועדות מקצועיות שבהן ישבו נציגים מקצועיים ממשדד החינוך, ארגוני המורים, מנהלים ותיקים שפרשו וחברי הוועדה העממית או ארגוני ההורים המקומיים. על ועדות אלו, לפרסם נימוקים להחלטותיהן שיהיו שקופות, אך ללא ציון פרטים אישיים כמו כן. בנוסף, יש להקים ועדת היגוי ארצית שתורכב מנציגים בכירים במשרד החינוך ו אנשי אקדמיה, שתיצור תהליך הבראה למערכת. ועדה זו, תיקבע קריטריונים מקצועיים לבחירת מורים ומנהלים ותשמש כסמכות המקצועית העליונה. בכדי לפקח גם על עבודת ועדה זו, היא תצטרך לתת דין וחשבון אחת לשנה לוועדת החינוך של הכנסת. נוסף על כך, יש להגביל את כמות הלומדים במוסדות להכשרת מורים המלמדים בשפה הערבית ולהעלות משמעותית של תנאי הקבלה ללימודים.

אם שר החינוך, באמת ובתמים רוצה לשפר את מצבה של האוכלוסייה הערבית ולעשות תיקון גדול לטובת החברה בישראל, הוא לא צריך רק כסף ולא רק להשקיע בלימודי עברית. הוא צריך להכיר בבעיית איכות המורים והמנהלים ולהיות נכון להתמודד איתה.